

1) A Szentszék és Lengyelország diplomáciai kapcsolatainak hosszú története van; egyik legrégebbi nunciatúráról van szó.

2) E kapcsolatoknak nemzetközi jellegük van: nem a lengyel állam és a Vatikánállam, hanem a lengyel állam és a Szentszék közötti kapcsolatok felvételéről van szó, és ez az ország püspöki karával való kapcsolatok megszüldését is érinti.

3) Lengyelországban a katolikusok a lakosság túlnyomó többségét alkotják, ezért természetszerűen tűnik, hogy a Szentszék diplomáciai kapcsolatot létesítsen egy katolikus országgal. E kapcsolat hiánya a nemzet kárára van.

Végül idézzünk a pápa repülőtéri búcsúbeszédéből:

„Egyszer ezt mondtam: Lengyelország a nehéz kihívás hazája. Ez a kihívás jellemzi történelmünk menetét, ez határozza meg Lengyelország helyét a nemzetek családjában, Európában és az egész földön. A Zsinat szavaival azt mondanám, hogy hazánknak a nemzetek együttesével azon kell fáradoznia, hogy az emberek élete Lengyelországban egyre emberibbé, egyre emberhez méltóbbá váljék.” A Szentatyá szerint e folyamathoz az irányelveket megtaláljuk XXIII. János „Pacem in terris” körlevelében is, amely a következőkben jelöli meg a béke alapját képező alapvető jogokat: jog az igazsághoz, a szabadsághoz, az igazságossághoz és a szeretethez. Valamennyi megfelel az ember természetének és személyi méltóságának. Ezek minden igazi haladás feltételei, nemcsak a lelki, hanem a társadalmi-gazdasági fejlődésé is. — Végül a Pápa megismételte VI. Pál szavait: „A virágzó és boldog Lengyelország a béke és az európai nemzetek jó együttműködésének érdeke. Ez az én jókívánságom most búcsúzásomkor.”

Sz. F.

SZENVEDŐ ISTEN – SZENVEDŐ EMBER

A szenvedésemélet – kétségtelenül – a teológia egyik legnehezebb, ugyanakkor a legszebb igazságokat rejtegető tanítása. A mártírium az a földi s ugyanakkor transzcendentális mező, ahol az emberré lett Isten és a földmagasztosuló ember – részben – azonossá válik.

Hittudományi szaknyelven abszurditás azonosulást emlegetni Isten és ember között, de a misztérium nemcsak csodát jelent, hanem bizonyos korlátlan-ságot is, s ezt a költők és az apostolok tudták a legjobban. Példaanyagunk forrása éppen ezért a Szentírás és a költészet, mert mindkettőt látnokok hozták létre. Erre tanít a legnagyobb látnok, Dániel: „Akkor az érteni tudók ragyogni fognak, mint a fénylő égbolt, s akik igazságra tanítottak sokakat, tündökölnék örökkön örökké, miként a csillagok (Dán 12,3).

Kiindulópontunk a következő tétel: Isten nem csupán az emberek fölött álló világszemlélet, hanem az emberben is élő, az embert szerető s vele azono-

sulni kívánó egyetlen Létező. Szeretetét a végtelenség irányába fejtí ki, de megtestesülése révén a végest is ismeri. A velünk azonosuló képessége a szenvedés árán teljedett be.

Avagy miért küldte a földre a Teremtő egyetlen fiát?

Miért feszítette keresztre az ártatlanságot?

Célja lett volna a pusztá szenvedés? A halál?

Nem. Ha az Isten misztériumát keressük, ha a Mindenható végtelenségét akarjuk véges, gyarló, tőle kapott eszközökkel (nyelv, gondolat) körülírni, az Eucharisztia harmadik, legmélyebb mozzanatát, az áldozatot kell megragadnunk. Itt értjük meg, hogy a Teremtővel azonosulni kívánó ember s az emberré vált Isten közös, – mai terminológiával – kommunikációs jelrendszerének kulcsfogalma: a szenvedés.

A fogalom ilyenyszerű értelmezése nem is annyira a teológiában mint inkább költészetben kapott különleges hangsúlyt. Dsida Jenő (ebben az évben lenne 80 éves!) Krisztus versében lehámozza az Üdvözítő alakjára ráakódott szépítő, éppen ezért könnyen hamisító, ferdítő rétegeket, s az igazit, a keresztet viselőt, a keresztthordásra alkalmas Istenembert állítja elének:

Krisztusom,

én leveszem képedet falamról. Torz hamisításnak érzem vonalait, színeit, sohasé tudlak ilyennek elképzelni, amilyen itt vagy. Ilyen ragyogó kékszeműnek, ilyen jóllakottan derűsnek, ilyen kitelt arcúnak, ilyen enyhe pirosnak, mint a tejbeesett rózsa. Én sok éjszaka láttalak már, hallgattalak is számtalanszor, én tudom, hogy te egyszerű voltál, szürke, fáradt és hozzánk hasonló. Álmatlanul csavartad a számkivetettek útját, a nyomor, az éhség siralomvölgyeit s gyötrő aggodalmaid horizontján már az eget nyaldosták pusztuló Jeruzsáleméd lángjai. Hangod fájó hullámokat kavart, mikor a sok beszéd után rekedten újra szólani kezdél. Megtépelt és színehagyott ruhádon vastagon ült a nagy út pora, sovány, széltől-naptól cserzett arcodon bronzvörösre gyúlt a sárgaság s két parázsló szemedből sísteregve hullottak borzas szakálladra az Isten könnyei

Szenvedésében és elesettségében „hozzánk hasonló” tehát! Az Újszövetség legnagyobb és legcsodálatosabb eseménye, az Isten megtestesülése nagy meghasonlást idézett elő, s kétféle osztotta a kiválasztott népet is, pedig

nincs ellentétben az Ószövetség tanításával. Isten bizonyos értelemben a saját lelkéből teremtette a világot („Isten lelke lebegett a vizek fölött“, Ter 1,2), s az embert nemcsak saját képmására, hanem hasonlatosságára is („Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlóvá“, Ter 1,26). A megtestesülés misztériuma tehát nem teljesen újkeletű elgondolás: tulajdonképpen minden ami létezik, a Szentlélek ősforrásból eredeztethető. Főként pedig az ember rendelkezik „isten szikrával“, csak hogy az gyarló, véges és a bűn, a pusztítás irányába távolodott el Istentől, az ősmintától.

A szenvedés egyik legfőbb gyökerét itt kell keresnünk. Az iszonyatos pusztításokat, tragédiákat, végzetes katasztrófákat téves feltétlenül Isten büntetésének és csapásainak tartani. Az emberi gyarlóság és a helytelenül használt szabadság arra vezeti Isten teremtményét, hogy túllépjen saját s a Gondviselőtől kijelölt feladatkörén, s a kapott talentumokat sokszor ellentétes irányba használja föl. Jézus éppen azzal váltotta meg az embert, hogy szeretetből – vagyis szabadon – minden fenntartás és korlát nélkül vállalta az emberi sorsot, a teljes önátadást Istennek. Ebbe pedig beletartozik korlátozottságának elfogadása, beleértve a halált is. Ennek kendőzetlen valóságát festi meg Dsida Jenő Krisztus verse.

Isten Fia a jóra törekvő ember örök pozitív modellje lett, az a nemes embereszmény, amelyről a költő szólt, s akit követni minden korban a legszebb és a legnehezebb. Ezért vannak és lesznek apostolok és szentek, akik Jézus nyomdokába lépve az emberiség jobbik felét úgy vezetik a jóra és nemesre, hogy a másik, a bűnösebb feléért fölveszik a keresztet.

A bűnnel kétféle értékrend alakult ki az emberi világban: egy negatív, amelynek forrása a hatalom (mindenki uralomra tör!), s egy pozitív, amelyet az evangélium hirdet, s amelynek alapja az önfeláldozó szeretet. A negatív értékrend szimbóluma a husáng; a pozitívé a kereszt. Vörösmarty híres rapszódijában a negatív értékrend elhatalmasodását látja, s az a szörnyű gondolat kínozza, hogy minél alkalmatlanabb valaki a hatalom gyakorlására, gyilkos indulatai révén annál esélyesebb a fölülkerekedésre:

„Mintha újra hallanók a pusztán,
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sírbeszédeit“.

Az áteredő bűn következménye a testvérgyilkosság; az Istentől kapott nagy karizma a szetetet, mert Ő maga a Szeretet. A kettő párharcában emberi világunk öntörvényűsége éppannyira felfedezhető, mint a Gondviselő minden disszharmóniát végső fokon feloldó bölcsessége. A husáng ellentéte a kereszt, éppen ezért a „gyilkos testvér botja“ ellen csak a szenvedést is vállaló szeretettel küzdhetünk. Fájdalmasan szép a gondolat dialektikája: a jóért vállalt harc ára a szenvedés. Istenfia, Jézus vállalta ezt a szenvedést, s ha találkozni akarunk vele, látni akarjuk őt, nem távolodhatunk el a kereszt aljá-

ból. Kányádi Sándor Fától fáig versének eltévedt kisgyermekében az emberiséget véljük fölfedezni. Lovait keresi a gyermek; fától fáig lopakodik; fél; retteg; az irányt rég eltévesztette; hallgatózik; figyel; fogadkozik; átkozódik; — de eljut a felismerésig. Megvilágosodik előtte az emberi sors minden tragikus borzalma és szépsége, az emberi küzdelem ára:

„anyatej
hangyatej
ecet“

Földi anyától származunk, s önfelédtt boldogságot ez az „arasnyi lét“ (Madách) csak a gyermekkorban ad. Ha ad (anyatej). Életünk hosszabbik fele küzdelmekkel terhes, ha a föld sója akarunk lenni. A hangyák a föld gyomrából hozzák felszínre az ízeket (hangyatej), s ha követni akarjuk a krisztusi tanítást („Ti vagytok a föld sója. Ha a só ízét veszti, ugyan mivel sózzák meg? Nem való egyébire, mint hogy kidobják, s az emberek eltapossák.“ [Mt 5,3]), úgy kell vállalnunk az önfeláldozást, hogy esetleg azért sem jutalmat sem elismerést nem kapunk. Azt kapjuk, amit Urunk kapott a kereszten (ecet), mert csak így oldódik fel a jó és a gonosz párharca. Más szóval: Minél több a kereszt a földön, annál kevesebb husáng emelkedik a magasba. — Legyen az bot, gépfegyver, hidrogén- vagy neutronbomba, lézerágyú vagy magzatelhajtás!

Milyen tehát az Isten? Milyen formában, alakban, fényben és árnyékban, lángoszlopban vagy sötét felhőben képzelhető el?

Jézus többek között azért is jött el hozzánk, hogy gyermeké képzelgéseinkből kigyógyítson. Sem a népi vallásosság — különben értékes — hol jószágos, hol haragvó férfialakja, sem a képzőművészet sugallta szakállas „öreg Isten“ képe nem kielégítő a mai modern ember számára. Ha valaki vallásos és hithű keresztény, az nem azt jelenti, hogy le kell mondania a korszerűségről. Ellenkezőleg. A leghaladóbb felfogásba és fogalomrendszerbe kell beépítenie a Mindenható eszményét és alakját, még akkor is, ha korábbi, földi, tehát halandó képzeteket kell eltemetnie, illetve azokat másokkal fölcserélnie. Isten tőlünk függetlenül akkor is létezik, ha bennünk állandó a képzetek és képzelgések metamorfózisa. Gyarlóságunk egyik tünete éppen az, hogy így vagy amúgy vélekedünk a tökéletességről, elismerjük vagy eldobjuk azt, kommentáljuk vagy boncolgatjuk, s méricskéljük a megmérhetetlent. A költői érzékenység ezt a folyamatot is érzékelteti. Ezért érdemes visszatérni Kányádi Sándor világképére, annál is inkább, mert kortársunk, s a lírai rezdülések a bennünk végbemenő folyamatokat jelzik, mint érzékeny szeizmográfok. I s t e n s í r j á n című két szakaszos versét idézzük:

„Üitem az Isten sírján,
megkönnyebbülten:
enyém a lelkem s írhám,
megmenekültem.

Fölálltam, s visszarogytam,
nem volt ahová mennem,
erőm se volt, a harcban
megöregedtem.“

Íme, századunk emberének lelki röntgenfelvétele! Örök eszményeket eltemető vak lendületében eljutott Isten tagadásáig, de ez a végső elrugaszkodás rokkanttá, tehetetlenné és öreggé tette. Talán negatív jelrendszerrel, de nagy meggyőző erővel bizonyítja ez a két strófa, hogy Isten nélkül nincs élet az ember számára a földön, s ha mégis megtagadja őt, erejét és távlatait is elveszíti.

Van a Kányádi-életműben egy nagy vers, amelyben a bennünk élő Isten-képnek nem a negatívját hanem az ellenkezőjét, a pozitívját találjuk meg. Ez a prózavers a XC. zsoltár.

Olyan a hangulata, mintha még ótestamentumi időkben élnénk. Kilencven valahány éves öreg asszony „szégyellnivalóan hosszú élete“ miatt restelkedik, s várja türellemmel, hogy magához szólítsa az Úr. De addig is fáradhatatlanul jön, megy, dolgozik, apró bűnök közt botladozik, s gyarló földi életét épp olyan természetesnek tartja, mint hitét, amely rendíthetetlen, vagy a túlvilági létet, amelyhez életkora miatt oly közel áll. Az ő egyszerű lelke számára a hit azonos az Istennel, s Jézus a megtestesült hit. Ez meggyőződésként él benne, nem elvont teológiai tételként, ahhoz ő nem ért, hanem népi bölcsességen alapul. Élet-hit-halál-Isten fogalmak közt pontos és világos a határ, mégis egységes egésszé áll össze a négy szféra. Hit nélkül nincs élet, s halálunkkal úgy lépünk az Úr elé, hogy az természetes és organikus mozzanata a megváltott ember életének. Ez akkor derül ki, amikor a XC. zsoltár öregasszonyát megérinti a halál angyala, s lefordul válláról a zsák, az élet terheinek szimbóluma:

„– A pap oda van a vásárra, csak holnap vagy holnapután jön meg – szuszogta a zsákot letéve az árvára lévő hosszú, száraz ember.

– Akkor megvárom békességgel, mégsem járulhatok úrvacsora nélkül az Úr színe elébe. –

Harmadnap, mire a tiszteletes megérkezett, az Úr érette megtörtetett teste már sehogy sem akart lemenni a torkán.

– Jaj, de szégyellem, tiszteletes úr, nem, nem tudom megrágni már az Úr testét sem.

– Rágott már maga épp eleget, anyó, megbocsátja ez egyszer az Isten.

Ugye meg, ugye meg. Mindenki megbocsát. – S már

ment is, zsák nélkül, és olyan könnyedén, mint egyszer lánykorában.

Az ösvényei még vártak egy darabig, aztán

kezdték lassan fűvesedni.“

Az emberélet végének és a túlvilági lét kezdetének ezen a sorsdöntő határmezsgyéjén, szájában Krisztus megtöretett testével oly nyugodt, oly békés és könnyed ez a sokat szenvedett, egyszerű lélek („Eltömette férjét, két fiát...”), hogy csak megrendülten hajthatunk fejet a hit nagysága előtt, és sóvárogva kérdezzhetjük: mi a titka a lélek békéjének. A költői és egyben keresztényi válasz: a megtöretettség. Megfeszítettett értünk az Isten fia, s megtöretünk mi magunk is naponta földi életünk folyamán. Testünket szenvedés győtri, lelkünket kísértések csábítják, de ez az út vezet afelé a határmezsgye felé, ahol találkozhatunk a Teremtővel, s a a Krisztus áldozatával egyesült mártírumban megtisztulva mondhatjuk a próféta szavaival: „Tiszta vagyok és nincsen semmi bűnöm, mocsoktalan vagyok, nincsen bennem vétek” (Jób, 33,9).

Pánczél Gábor

II. JÁNOS PÁL PÁPA PIO ATYA SÍRJÁNÁL

1987. május 23.

II. János Pál pápa május 23 és 25 között meglátogatta az itáliai Apulia tartomány Capitanata vidékét, a Foggia-Bovino főegyházmezejét. Elsőnek az olasz csizma sarkantyúját magába foglaló terület világhírű zarándokhelyét, San Giovanni Rotondot kereste fel, hogy lerója tiszteletét az éppen száz éve, 1887. május 25-én született kapucinus szerzetes, az életszentség hírében elhunyt Pio atya sírja előtt.

A Krisztus sebeit 50 évig hordozó Isten szolgája 1968. szeptember 23-án tért vissza az Úrhoz. 1969 novemberében, 14 hónappal halála után, Cunalí, Lacera püspöke és Manfredonia apostoli kormányzója megindította a boldoggáavatást előkészítő egyházmegyei eljárást. A boldoggáavatási eljárást 1983 márciusában kérelmezte Manfredonia-Vieste érseke, Mons. Valentino Vailati. A lengyel püspöki kar akkori elnöke, Wyszyński bíboros és többek között Woytila bíboros aláírásával 1972-ben levélben kérelmezte VI. Pál pápát, hogy indítsa meg Pio atya boldoggáavatási perét, mivel a kapucinus szerzetes életszentségének híre Lengyelországban is széles körben elterjedt.

A Szentatya harmadízben látogatott el a garganoi zarándokhelyre. Először 1947-ben, római teológiai tanulmánya idején, amikor személyesen találkozott Pio atyával, másodszer – már mint krakkói bíborosérsek – 1974 novemberében érkezett San Giovanni Rotondoba, hogy szentmisét mutasson be a szentéletű szerzetes sírjánál. Ez alkalommal látogatása a 23.000 lakosú városka „Antonio Massa” nevű sportpályáján kezdődött, ahol Szentmisét mutatott be mintegy 50 ezer hívőnek. Arra buzdította őket, hogy mindig legyenek méltók